

Opettajan opas

Puhutaan luotolla maksamisesta

Tausta

Velkaantuminen on lisääntynyt huomattavasti viime vuosina. Yhä useammalla on vaikeuksia lainojensa takaisinmaksussa. Nuoret ovat erityisen alttiita ylivelkaantumiselle. Esimerkiksi Suomessa nuorten, 18-24 vuotiaiden maksuhäiriöt ovat kasvaneet tasaisesti vuodesta 2021 lähtien.

Yleinen syy ylivelkaantumiselle on talouden pieni liikkumavara yhdistettynä äkillisiin ja suuriin elämänmuutoksiin, jotka voivat koskettaa ketä tahansa: työttömyys, avioero, sairastuminen tai läheisen kuolema. Riski jäädä velkaloukkuun liittyy myös kulusluottoihin eli vakuudettomiin lainoihin.

Luotolla ostaminen on nykyään helppoa. Lähes kaikkea voi ostaa nyt ja maksaa myöhemmin: vaatteita, kenkiä, puhelimia, matkoja, ruokaa... Ostoksia voi tehdä, vaikkei lompakossa olisi juuri nyt rahaa. Vakuudeton laina, laskulla ostaminen tai osamaksu ratkaisee ongelmat lyhyellä tähtämellä. Kulutusluotot ovat yleisiä nuorten aikuisten joukossa.

Lowellin ja tutkimusyhtiö Demoskopin syksyllä 2021 tekemän tutkimuksen mukaan some aiheuttaa nuorille aikuisille ja erityisesti nuorille naisille suuria kulutuspaineita. Noin puolet heistä kokee, että some yllyttää kuluttamaan. Yksi viidestä nuoresta aikuisesta kokee, että he shoppailevat enemmän luottojen takia. Seitsemän kymmenestä nuoresta naisesta kokee ostelevansa enemmän verkkokauppojen vuoksi.

Ympäri vuorokauden saatavilla olevat verkkokaupat, helposti saatavat luotot ja kulutuspaineeet saavat monet kuluttamaan yli varojensa ja päätymään velkaloukkuun.

Tavoite

Puhutaan luotosta -materiaalin avulla Lowell haluaa lisätä nuorten tietoa ja ehkäistä velkaantumisriskiä. Aikuiselämän aloittaminen velkaantuneena voi johtaa isoihin ongelmiin. On helppoa päätyä pahaan kierteeseen. Kotoa muuttaminen, asunnon saaminen tai puhelinliittymän hankkiminen vaikeutuvat. Haluamme muuttaa tätä ikävää kehityssuuntaa joten olemme laatineet 7.–9.-luokkalaisille ja lukiolaisille suunnatun opetusmateriaalin.

Nuoret tarvitsevat tietoa aloittaakseen turvallisen aikuiselämän ja välttääkseen ylivelkaantumisen. Kaikki eivät saa tietoa kotoa, joten henkilökohtaisen talouden käsittely koulussa on sekä oikeudenmukaisuuskysymys että yhteiskunnan etu.

Toinen syy näiden aiheiden esiin nostamiselle on se, että usein vaikeassa taloudellisessa tilanteessa olevat vaikenevat ongelmistaan. Monet tuntevat syyllisyyttä ja häpeää eivätkä halua puhua asiasta kellekään. Ongelmat lakaistaan maton alle. Uskallus puhua ongelmista ja pyytää apua ajoissa on tärkeää, sillä tilanne voi pahentua ajan myötä.

Tietoa Puhutaan luotosta -materiaalista

Materiaali keskittyy luottoihin, verkkokauppaan, sosiaaliseen mediaan ja kulutushuumaan. Tarkoitus ei ole kattaa aivan kaikkia mahdollisia aiheita. Yksityistaloudesta on monia hyviä opetusmateriaaleja, jotka kattavat kaiken budjetoinnista säästämiseen ja lainoihin. Haluamme täydentää muita materiaaleja syvemmällä keskustelulla ylivelkaantumisen syistä digitaalisessa kulutus- ja luottoyhteiskunnassa.

Materiaalimme koostuu opettajan oppaasta ja PowerPoint-esityksestä, joka sisältää mm. havainnollistavan lyhytelokuvan. Mukana on myös luokahuoneeseen soveltuvia harjoituksia: verkkopohjainen kysely ja keskustelukortit, jotka on helppo tulostaa ryhmätehtäviä varten.

Kohderyhmä

Materiaali on ajateltu 7.–9.-luokkalaisille ja lukiolaisille. Toivomme, että materiaalia voidaan käyttää luokioissa myös taloutta käsittelevien yhteiskuntaopin kurssien ulkopuolella.

Yhteys opetussuunnitelmaan

Talousoppi sisältyy yläkoulun kotitalouden kursseihin, joilla käsitellään muun muassa seuraavia asioita:

- Nuorten yksityistalous, mm. verkko-ostokset, lainat, luotot ja osamaksut sekä tilausten tekeminen.
- Kotitalous ja asumisen, kulutuksen, matkojen ja luottojen kustannusten laskeminen.
- Mainosten ja median vaikutus yksilöiden ja ryhmien kulutustottumuksiin.

Yksityistaloutta käsitellään myös yhteiskuntaopissa, jossa käydään läpi mm. kotitalouksien tuloja, menoja, varallisuutta ja velkoja. Kuluttajan oikeudet ja kulutus suhteessa tarpeisiin ja resursseihin. Miten kansantalouden muutokset vaikuttavat yksityistalouteen.

Puhutaan luotosta -opetusmateriaalit on laatinut perintätoimisto Lowell.

Sisältö

Seuraavilla sivuilla esitellään

- ehdotus oppitunnin rakenteeksi
- sanasto
- linkkejä esim. viranomaisten sivuille, joilta saa lisätietoa.

Tuntimateriaali on ladattavissa ilmaiseksi osoitteessa <https://hs.lowell.fi/opettajanopas>, ja se sisältää seuraavat osat:

Kysely, diaesitys ja video sekä keskustelukortit ovat saatavilla osoitteessa <https://hs.lowell.fi/opettajanopas>

Kysely

Kysely koostuu kysymyksistä, joiden tarkoituksena on lisätä itsetuntemusta ja tietoa vaikutus- ja toimintatavoista digitaalisessa kulutus- ja luottoyhteiskunnassa.

PowerPoint-esitys ja video

Esitys sisältää yhteensä 25 diaa ja alkaa n. 2 minuutin pituisella videolla. Dioissa on faktoja ylivelkaantumisesta ja velkaantumisen yleisimmistä syistä. Dioissa käydään myös läpi termejä kuten kulutusluotto, luotto ja korko.

Keskustelukortit

Korteissa on kysymyksiä luotosta, verkkokaupasta ja kulutuksesta.

Ehdotus oppitunnin rakenteeksi

1. Tunnin voi aloittaa kyselyllä, johon opiskelijat vastaavat. Kysymysten tarkoituksena on lisätä itsetuntemusta ja tietoa vaikutus- ja toimintatavoista digitaalisessa kulutus- ja luottoyhteiskunnassa.

2. Käy läpi diaesitys. Esitys sisältää yhteensä 25 diaa ja alkaa n. 2 minuutin pituisella videolla.

Esityksessä on tietoa ylivelkaantumisesta. Se sisältää tietoa velkaantumisesta ja sen yleisimmistä syistä, velkaantuneena toimimisesta ja velkaloukun välttämisestä. Dioissa käydään myös läpi termejä kuten kulutusluotto, luotto, korko ja velkajärjestely.

Kun esitys on käyty läpi, voidaan ennen ryhmäkeskusteluja tehdä nelikenttäharjoitus.

Harjoitus

Nelikenttäharjoitus

- Valitse yksi tai useampi kysymys.
- Kerro luokalle, miten harjoitus etenee ja mikä sen tarkoitus on (keskustella luotosta ja kulutuksesta).
- Esitä kysymys selkeästi, jotta kaikki opiskelijat ymmärtävät.
- Lue ääneen vastausvaihtoehdot ja näytä osallistujille, mikä neljästä nurkasta vastaa mitään vaihtoehtoa. Kun kaikki vaihtoehdot on esitelty, osallistujat siirtyvät siihen nurkkaan, joka vastaa heidän valintaansa.
- Anna opiskelijoiden keskustella keskenään omista valinnoistaan. Jos opiskelija muuttaa mieltään, hän voi siirtyä toiseen nurkkaan harjoituksen aikana.
- Anna jokaisen ryhmän perustella, miksi he valitsivat juuri tämän nurkan.

Kysymys A: Ostaisitko esim. puhelimen tai vaatteita lainarahalla tai luotolla?

- Nurkka 1 – Kyllä
- Nurkka 2 – Ei
- Nurkka 3 – En osaa sanoa
- Nurkka 4 – Ehkä

Kysymys B: Vaikuttaako some kulutustapoihisi?

- Nurkka 1 – Kyllä
- Nurkka 2 – Ei
- Nurkka 3 – En osaa sanoa
- Nurkka 4 – Ehkä

Kysymys C: Saavatko verkkokaupat sinut ostamaan enemmän kuin olit ajatellut?

- Nurkka 1 – Kyllä
- Nurkka 2 – Ei
- Nurkka 3 – En osaa sanoa
- Nurkka 4 – Ehkä

Keskustelu

Jaa keskustelukortit, joissa on avoimia kysymyksiä keskustelua herättämään. Oikeita tai vääriä vastauksia ei ole.

Tarkoituksena on saada opiskelijat keskustelemaan ylivelkaantumisesta, verkkokaupasta ja kulutushuudesta. Opiskelijat voivat työskennellä pareittain tai pienryhmissä.

Yhteenveto

Pyydä ryhmiä tiivistämään, mistä he keskustelivat.

Sanasto

Sanoja ja käsitteitä, jotka on hyvä tietää:

Asuntolaina: Laina, jonka vakuutena on asunto. Asuntolainoissa on matalammat korot kuin kulutusluotoissa.

Talous- ja velkaneuvonta. Julkisen sektorin työntekijät neuvovat ja auttavat velkaantuneita muodostamaan kokonaiskuvan veloistaan. Oikeusaputoimistot tarjoavat talous- ja velkaneuvontaa.

Korko: Pankit ja muut lainaa myöntävät yhtiöt perivät lainalle korkoa. Korko ilmoitetaan prosentteina, ja se on hinta rahan lainaamisesta. Korkotaso määräytyy sen mukaan, kuinka korkeaksi lainanantaja arvioi riskin.

Kulu: Kun otetaan lainaa tai maksetaan osamaksulla, yritys perii kuluja kattaakseen omat kustannuksensa. Kuluja voivat olla esimerkiksi järjestelymaksu ja ilmoituspalkkio.

Kulutusluotto: Kaikki lainat, jotka ovat muuta kuin asuntolainaa. Lainoilla ja luotoilla voi olla erilaisia nimiä, esimerkiksi yksityislaina, vakuudeton laina tai autolaina. Kulutusluotoissa on korkeammat korot kuin asuntolainoissa, sillä lainanmyöntäjä saa lainalle heikommat vakuudet tai ei vakuuksia lainkaan. Asuntolainan vakuutena on asunto.

Laina: Tapa rahoittaa tarpeita, kuten asunto, tai ostoksia. Lainasta koituu maksuja kulujen ja korkojen kautta.

Laskutuslisä: Kulu, joka lisätään laskulle, kun maksettavaksi on valittu lasku. Lisä kattaa yritykselle laskun lähettämisestä koituneet kulut.

Luotto: Ostos, jota ei makseta heti vaan myöhemmin. Se voidaan maksaa esimerkiksi kuukauden kuluttua tai osissa. Luotto ei saa olla ensisijainen maksuvaihtoehto verkkokaupassa.

Luottoarvio: Pankit ja muut rahaa lainaavat yritykset tarkistavat, että sinun on mahdollista maksaa laina takaisin korkoineen. Luottoarvio on vaatimus lainan saamiselle. Se pienentää ylivelkaantumisen ja maksukyvyttömyyden riskiä.

Luottotiedot: Jotta saat lainaa, on sinun ilmoitettava tulosi ja mahdolliset muut lainasi sekä maksuhäiriömerkinnät. Pankit ja muut lainoja myöntävät yritykset tarkistavat luottotietosi. Luottotietoyhtiöitä on useita.

Lyhennys: Summa, jolla lainaa maksetaan takaisin esimerkiksi kuukausittain.

Maksuhäiriömerkintä: Jos laina tai lasku on ollut maksamatta pidempään ja siitä on lähetetty muistutuksia, lopulta maksamattomasta velasta syntyy maksuhäiriömerkintä. Jos henkilöllä on maksuhäiriömerkintä, hänen on vaikea saada vuokra-asuntoa tai hankkia puhelinliittymää.

Osamaksu: Kun ostosta ei makseta kerralla, vaan osissa kuukausittain. Verkkokauppa ei saa näyttää osamaksutapaa oletuksena, vaan ensisijainen vaihtoehto on maksaa ostos heti.

Pikalaina: Pienen summan tekstari- tai verkkolaina. Lainat pitää usein maksaa takaisin nopeasti, ja niissä on korkea korko. Kokonaishinta voi muodostua korkeaksi.

Todellinen korko: Lainan kokonaiskustannukset. Todellisiin kustannuksiin sisältyvät korko ja kaikki kulut.

Ulosottolaitos: Valtion virasto, joka hoitaa velka-asioita.

Velka: Rahaa, joka pitää maksaa takaisin.

Lisätietoa

Talous- ja velkaneuvonta

<https://oikeus.fi/talousjavelkaneuvonta/fi/>

Maksumyöhässä.fi

Budjetti-laskuri jonka avulla voit laskea oman maksuvarasi

https://maksumyohassa.fi/velkojen_jarjestely/#laske_maksuvara

Kilpailu- ja kuluttajavirasto

Virasto, joka mm. valvoo kuluttajamarkkinoiden toimintaa ja edistää kestäväää toimintaa.

<https://www.kkv.fi/>

Ulosottolaitos

<https://ulosottolaitos.fi/fi/>

Tietoa Lowellista – vastuullisuus

<https://www.lowell.fi/tietoa-meista/vastuullisuus/>

